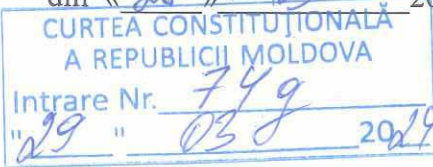

MD - 3805, mun. Comrat, str. Lenin, 177
tel./fax: (+ 373 298) 23446
email: caco@justice.md

MD - 3805, мун. Комрат, ул. Ленина, 177
тел./факс. (+373 298) 23446
email: caco@justice.md

09:10 din « 28 » 03 2024 № 1r-50/2022 945

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

Vă expediem sesizarea avocatului Ciobanu Vadim în interesele inculpatului Zaharia Ion în privința controlului constituționalității tezei a doua din articolul 447 alin. (1) Cod de procedură penală în legătură cu examinarea cauzei penale în privința lui Zaharia Ion, învinuit în comiterea infracțiunii, prevăzută de art. 264¹ alin. (1) Cod penal RM.

Anexă: pe 19 file

PREȘEDINTE INTERIMAR AL
CURȚII DE APEL COMRAT

ANDREI MIRONOV

Atenție! Acest document conține date cu caracter personal, prelucrate în conformitate cu prevederile Legii nr. 133 din 08.07.2011 «Privind protecția datelor cu caracter personal». Acest document nu se supune publicității. Operațiunile efectuate cu acest document fără drept în acest sens se sancționează în conformitatea cu cadrul normativ al Republicii Moldova.

SE S I Z A R E
privind excepția de neconstituționalitate
(prezentată în conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. g) din Constituție)

A – Autorul sesizării
Avocat Vadim Ciobanu,

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

1. Prin sentința Judecătorei Cimișlia, sediul Leova din 20 mai 2022, Zaharia Ion a fost recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 264¹ alin. (1) din Codul penal, și prin aplicarea prevederilor art. 364¹ alin. (8) din Codul de procedură penală, i s-a stabilit pedeapsa sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității în mărime de 150 (o sută cinci zeci) ore, cu anularea dreptului de a conduce mijloace de transport.

2. Nefiind de acord cu sentința instanței de fond, Zaharia Ion a contestat-o cu recurs, iar cauza se află spre examinare la Curtea de Apel Comrat.

3. În cadrul ședinței de judecată din 12.02.2024 apărătorul a informat completul de judecată despre faptul că Zaharia Ion este bolnav, fapt confirmat prin actele medicale corespunzătoare, respectiv este în imposibilitate de a se prezenta în ședința de judecată, astfel apărătorul a solicitat amânarea ședinței de judecată.

Însă, completul de judecată ignorând prevederile imperative ale art. 321 din Codul de procedură penală și faptul că Zaharia Ion este bolnav, fapt confirmat prin certificate medicale, a dispus examinarea cauzei în lipsa lui Zaharia Ion.

C – Obiectul sesizării

Prezenta sesizare are ca obiect de examinare – solicitarea de verificare a corespunderii constituționalității tezei a doua din articolul 447 alin. (1) din Codul de procedură penală, în vigoare până la 22.08.2023: „Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta.”, care considerăm că contravine art. 1 alin. (3) și art. 23 coroborat cu art. 26 din Constituția Republicii Moldova.

Articolul 447 alin. (1) din Codul de procedură penală, în vigoare până la 22.08.2023, are următoarea redacție:

„(1) Judecarea recursului se face cu citarea procurorului, avocatului și celorlalte părți. Participarea procurorului și a avocatului în ședința instanței de recurs este obligatorie. Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta. Prezența inculpatului aflat în stare de arest este obligatorie, cu excepția cazului în care acesta refuză să fie escortat la ședință.”

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Prevederile relevante ale Constituției (republicată în M.O., 2016, nr.78, art. 140) sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”
(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”
(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

- „(1) Dreptul la apărare este garantat.
(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.
(3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.
(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003 (republicat în M.O., 2009, nr. 248-251/699 din 05.11.2013 sunt următoarele:

Articolul 1 Noțiunea și scopul procesului penal

„[...]”
Procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

[...]”

Articolul 10 Respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane

„[...]”
(4) Orice persoană este în drept să-și apere prin orice mijloc neinterzis de lege drepturile, libertățile și demnitatea umană, lezate sau limitate nelegitim în cursul procesului penal.

[...]”

Articolul 66

Drepturile și obligațiile învinuitului, inculpatului

„[...]”

- (2) Învinuitul, inculpatul, conform prevederilor prezentului cod, are dreptul:
 - 23) să participe la judecarea cauzei în primă instanță și în ordine de apel;
 - 25) să ia ultimul cuvânt;
 - 31) să-și expună în ședința de judecată opinia referitor la cererile și propunerile altor părți în proces, precum și la chestiunile soluționate de către instanță;
 - 33) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;
- [...]”

Articolul 321

Participarea inculpatului la judecarea cauzei și efectele neprezentării lui

„1) Judecarea cauzei în primă instanță și în instanța de apel are loc cu participarea inculpatului, cu excepția cazurilor prevăzute de prezentul articol.

(2) Judecarea cauzei în lipsa inculpatului poate avea loc în cazul:

- 1) când inculpatul se ascunde de la prezentarea în instanță;
- 2) când inculpatul, aflat în detenție, refuză să fie adus în instanță pentru judecarea cauzei și refuzul lui este confirmat și de apărătorul lui sau de administrația locului de detenție a acestuia;
- 3) când inculpatul solicită judecarea cauzei în lipsa sa, dacă instanța constată existența circumstanțelor excepționale și a motivelor obiective care justifică absența inculpatului la ședință, în acest sens, inculpatul declarând solemn într-o ședință precedentă sau prezentând un înscris contrasemnat de apărătorul său prin care își manifestă dorința bazată pe o alegere în cunoștință de cauză de a renunța în mod expres la exercitarea dreptului său de a apărea în fața instanței, iar renunțarea nu contravine unui interes public mai important;

4) finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului în condițiile art.291¹.

(2¹) În cazul prevăzut la alin.(2) pct.2), inculpatul poate fi supus aducerii silită în instanța de judecată pentru a-și confirma refuzul de a participa la judecarea cauzei.

(3) În cazul judecării cauzei în lipsa inculpatului sau prin intermediul videoconferinței, participarea apărătorului și, după caz, a reprezentantului lui legal este obligatorie.

(4) În caz de neprezentare a inculpatului în instanță, judecarea cauzei se amână, cu excepția cazurilor prevăzute la alin.(2) și alin.(2¹).

(5) Instanța, în cazul neprezentării nemotivate a inculpatului la judecarea cauzei, este în drept să dispună aducerea silită a inculpatului, cu darea în consemn la frontieră, și să-i aplice o măsură preventivă sau să o înlocuiască cu o altă măsură care va asigura prezentarea lui în instanță, iar la demersul procurorului, să dispună anunțarea inculpatului în căutare. Încheierea privind anunțarea inculpatului în căutare se execută de către organele afacerilor interne.

(6) Instanța decide judecarea cauzei în lipsa inculpatului din motivele prevăzute la alin.(2) pct.1) numai în cazul în care procurorul a prezentat probe verosimile că persoana pusă sub învinuire și în privința căreia cauza a fost trimisă în judecată se ascunde de la judecată și, în urma măsurilor de căutare, a fost imposibilă obținerea manifestării voinței inculpatului de a se prezenta în instanță.”

Articolul 447 (în vigoare până la 22.08.2023)

„(1) Judecarea recursului se face cu citarea procurorului, avocatului și celorlalte părți. Participarea procurorului și a avocatului în ședința instanței de recurs este obligatorie. Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta. Prezența inculpatului aflat în stare de arest este obligatorie, cu excepția cazului în care acesta refuză să fie escortat la ședință.”

Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24 iulie 1997) sunt următoarele:

Articolul 6 Dreptul la un proces echitabil

„[...]”

3. Orice acuzat are, mai ales, dreptul:

c. să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare remunerării unui apărător, să poată fi asistat gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer;

[...]”

În Decizia nr. 100 din 12.07.2022, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a statuat:

„[...]”

25. Curtea menționează că articolul 441 din Codul de procedură penală reglementează efectul devolutiv și limitele recursului declarat împotriva hotărârilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac a apelului. Dat fiind faptul că pentru astfel de hotărâri recursul este singura cale ordinară de atac, alin. (2) din același articol prevede că examinarea cauzei nu se limitează doar la motivele de casare prevăzute de articolul 444 din Codul de procedură penală. Dimpotrivă, norma contestată obligă instanța de recurs ca, în afara temeiurilor invocate și cererilor formulate de recurent, să examineze întreaga cauză sub toate aspectele.

26. Rezultă că efectul devolutiv prevăzut la articolul 441 alin. (2) este similar efectului devolutiv al instanței de apel prevăzut de articolul 409 alin. (2) din Codul de procedură penală care stabilește că instanța de apel este obligată ca, în afară de temeiurile invocate și cererile formulate de apelant, să examineze aspectele de fapt și de drept ale cauzei, fără a înrăutăți situația apelantului. Cu alte cuvinte, legislatorul a prevăzut că recursul împotriva hotărârilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul va fi examinat de către instanța de recurs în aceleași condiții ca o instanță de apel.

[...]”

În Hotărârea nr. 28 din 23 noiembrie 2015, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a statuat:

„[...]”

60. Condiția *preciziei suficiente* sau a *previzibilității* presupune existența unor norme de drept detaliate în privința subiectului tratat (*Kruslin v. Franța*, hotărârea din 24 aprilie 1990, § 27). Ea impune o analiză mai riguroasă a normei de drept. Curtea Europeană a statuat că nivelul de precizie al legislației interne „depinde într-o măsură considerabilă de *conținutul actului normativ* avut în vedere, *domeniul pe care este menit să-l acopere, numărul și statutul celor cărora le este adresat*” (*Chorherr v. Austria*, hotărârea din 25 august 1993, § 25). *Testul preciziei legii impune ca în situațiile în care legea conferă o anumită marjă de discreție, ea să indice cu suficientă claritate limitele acesteia* (*Silver și alții v. Regatul Unit* (§ 80).

61. O *putere discreționară* care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității (*Ostrovar v. Moldova*, hotărârea din 13 septembrie 2005, § 98 și §§ 105-108). Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești.

65. Curtea subliniază că în materie penală legislatorul trebuie să fie deosebit de precis, clar și corect, așa cum o impune principiul nulla poena sine lege, consacrat de articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

66. Persoanele vizate de norma de drept penal trebuie să fie capabile să stabilească caracteristicile esențiale ale actului prohibit doar în baza prevederilor care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică.

[...]"

Iar în Hotărârea nr. 2 din 23 ianuarie 2020, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a statuat:

„[...]

42. Curtea reține că exigențele preeminenței dreptului presupun, inter alia, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41). În acest sens, articolul 23 alin. (2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile.

44. La rândul ei, condiția previzibilității este îndeplinită atunci când persoana poate – în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată – să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care le poate avea o anumită conduită (*Gestur Jónsson și Ragnar Halldór Hall v. Islanda*, 30 octombrie 2018, § 88; *Berardi și Mularoni v. San Marino*, 10 ianuarie 2019, § 40).

45. Totodată, pentru ca legea să îndeplinească exigența previzibilității, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii discreționare a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a-i oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului (*Sissanis v. România*, 25 ianuarie 2007, §66; *Seychell v. Malta*, 28 august 2018, § 50-52).

E. Argumentarea pretinsei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

Autorul prezentei sesizări, consideră că teza a doua din articolul 447 alin. (1) din Codul de procedură penală, în vigoare până la 22.08.2023: „Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta.”, denotă lipsa unei precizii, clarități, aceasta fiind lipsită de previzibilitate. Or, lipsa menționării situațiilor care ar permite desfășurarea ședinței de judecată în instanța de recurs în lipsa inculpatului/condamnatului, acordă o putere discreționară nemărginită și necontrolată instanței de recurs, astfel încălcând dreptul la apărare al inculpatului/condamnatului, ori ultimul nici nu poate presupune care ar putea fi decizia instanței de judecată referitor la participarea acestuia în ședința de judecată, în situații precum boală, internarea în instituție medicală pentru intervenție chirurgicală, concediu medical, etc.

Tot odată norma respectivă nu stipulează situațiile în care prezența inculpatului/condamnatului ar putea fi considerată de instanța de recurs ca fiind obligatorie.

Urmează de reținut că, în Decizia nr. 100 din 12.07.2022, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a statuat, că articolul 441 din Codul de procedură penală reglementează efectul devolutiv și limitele recursului declarat

împotriva hotărârilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac a apelului. Dat fiind faptul că pentru astfel de hotărâri recursul este singura cale ordinară de atac, alin. (2) din același articol prevede că examinarea cauzei nu se limitează doar la motivele de casare prevăzute de articolul 444 din Codul de procedură penală. Dimpotrivă, norma contestată obligă instanța de recurs ca, în afara temeiurilor invocate și cererilor formulate de recurent, să examineze întreaga cauză sub toate aspectele.

Rezultă că efectul devolutiv prevăzut la articolul 441 alin. (2) este similar efectului devolutiv al instanței de apel prevăzut de articolul 409 alin. (2) din Codul de procedură penală care stabilește că instanța de apel este obligată ca, în afară de temeiurile invocate și cererile formulate de apelant, să examineze aspectele de fapt și de drept ale cauzei, fără a înrăutăți situația apelantului. Cu alte cuvinte, legislatorul a prevăzut că recursul împotriva hotărârilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul va fi examinat de către instanța de recurs în aceleași condiții ca o instanță de apel.

Iar, potrivit prevederilor art. 321 din Codul de procedură penală, judecarea cauzei în primă instanță și în instanța de apel are loc cu participarea inculpatului, cu excepția cazurilor prevăzute de prezentul articol.

Judecarea cauzei în lipsa inculpatului poate avea loc în cazul:

1) când inculpatul se ascunde de la prezentarea în instanță;

2) când inculpatul, aflat în detenție, refuză să fie adus în instanță pentru judecarea cauzei și refuzul lui este confirmat și de apărătorul lui sau de administrația locului de detenție a acestuia;

3) când inculpatul solicită judecarea cauzei în lipsa sa, dacă instanța constată existența circumstanțelor excepționale și a motivelor obiective care justifică absența inculpatului la ședință, în acest sens, inculpatul declarând solemn într-o ședință precedentă sau prezentând un înscris contrasemnat de apărătorul său prin care își manifestă dorința bazată pe o alegere în cunoștință de cauză de a renunța în mod expres la exercitarea dreptului său de a apărea în fața instanței, iar renunțarea nu contravine unui interes public mai important;

4) finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului în condițiile art.291¹.

În cazul prevăzut la alin.(2) pct.2), inculpatul poate fi supus aducerii silite în instanța de judecată pentru a-și confirma refuzul de a participa la judecarea cauzei.

În cazul judecării cauzei în lipsa inculpatului sau prin intermediul videoconferinței, participarea apărătorului și, după caz, a reprezentantului lui legal este obligatorie.

În caz de neprezentare a inculpatului în instanță, judecarea cauzei se amână, cu excepția cazurilor prevăzute la alin.(2) și alin.(2¹).

Instanța, în cazul neprezentării nemotivate a inculpatului la judecarea cauzei, este în drept să dispună aducerea silită a inculpatului, cu darea în consemn la frontieră, și să-i aplice o măsură preventivă sau să o înlocuiască cu o altă măsură care va asigura prezentarea lui în instanță, iar la demersul procurorului, să dispună

16

anunțarea inculpatului în căutare. Încheierea privind anunțarea inculpatului în căutare se execută de către organele afacerilor interne.

Instanța decide judecarea cauzei în lipsa inculpatului din motivele prevăzute la alin.(2) pct.1) numai în cazul în care procurorul a prezentat probe verosimile că persoana pusă sub învinuire și în privința căreia cauza a fost trimisă în judecată se ascunde de la judecată și, în urma măsurilor de căutare, a fost imposibilă obținerea manifestării voinței inculpatului de a se prezenta în instanță.

Iar în acord cu prevederile art. 447 alin. (1) din Codul de procedură penală, în vigoare până la 22.08.2023, judecarea recursului se face cu citarea procurorului, avocatului și celorlalte părți. Participarea procurorului și a avocatului în ședința instanței de recurs este obligatorie. Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta. Prezența inculpatului aflat în stare de arest este obligatorie, cu excepția cazului în care acesta refuză să fie escortat la ședință.

Nu este clar cum și-ar putea un acuzat exercita dreptul garantat în mod expres de art. 6 § 3 lit. c), d) și e), și anume dreptul „să se apere el însuși”, „să întrebe sau să solicite audierea martorilor” și „să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere” în cazul în care nu este prezent la proces. Obligația de a garanta acuzatului dreptul de a fi prezent în sala de ședință este unul dintre elementele esențiale ale art. 6 [*Hermi împotriva Italiei* (MC), pct. 58-59; *Sejdovic împotriva Italiei* (MC), pct. 81 și 84].

Deși o procedură care se desfășoară în absența inculpatului nu este în sine incompatibilă cu art. 6 din Convenție, se produce totuși o denegare de justiție atunci când asupra cauzei unui individ condamnat *in absentia* nu se poate pronunța ulterior decât o instanță, după ce acesta va fi audiat, cu privire la temeinicia acuzației în fapt și în drept, atunci când nu s-a stabilit că a renunțat la dreptul de a se prezenta și de a se apăra sau că a avut intenția de a se sustrage justiției [*Sejdovic împotriva Italiei* (MC), pct. 82].

Or, de claritatea stabilirii situațiilor în care judecarea cauzei în instanța de recurs poate avea loc în lipsa inculpatului/condamnatului, depinde și echitatea procesului per ansamblu.

Lipsa menționării situațiilor în care judecarea cauzei în instanța de recurs poate avea loc în lipsa inculpatului/condamnatului, creează un vid legislativ, tot odată permit judecătorilor să abuzeze de poziția lor procesuală și să purceadă la judecarea cauzelor în lipsa inculpatului/condamnatului, **astfel încălcând dreptul la apărare al inculpatului/condamnatului.**

Altfel spus, revenind la dreptul inculpatului/condamnatului de a fi prezent în ședința de judecată, acesta este o virtute a procesului echitabil, problema vizată nu mai ține de libertatea discreționară nelimitată și necontrolabilă a judecătorilor, ori dreptul de a fi prezent la judecarea cauzei, nu este facultativă, dar obligatorie și este o garanție legală împotriva arbitrariului și abuzurilor.

Legislația națională trebuie să indice cu o claritate rezonabilă situațiile în care judecarea cauzei în instanța de recurs poate avea loc în lipsa inculpatului/condamnatului și nivelul minim de protecție la care inculpatul are dreptul în virtutea principiului preeminenței dreptului într-o societate democratică.

Ori, Curtea Europeană a reținut în cauza *Domenichini v. Italy*, Reports 1996-V, p. 1800, §33, că legislația națională trebuie să indice cu o claritate rezonabilă scopul și modalitatea de exercitare a discreției relevante acordate autorităților publice, pentru a asigura persoanelor nivelul minim de protecție la care cetățenii au dreptul în virtutea principiului preeminenței dreptului într-o societate democratică.

Datorită neclarității și imprevizibilității sau nereușitei expunerii textuale a normei contestate, judecătorilor le este permis să abuzeze de poziția lor procesuală și să purceadă la judecarea cauzelor în lipsa inculpatului/condamnatului, astfel încălcând dreptul la apărare al inculpatului/condamnatului, ceea ce denotă că legea nu îndeplinește exigența previzibilității, ea nu precizează cu suficientă claritate întinderea, modul și situațiile în care judecătorii pot dispune judecarea cauzelor în lipsa inculpatului/condamnatului, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a-i oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului (a se vedea *Sissanis v. România*, 25 ianuarie 2007, § 66; *Seychell v. Malta*, 28 august 2018, § 50-52).

În virtutea celor relatate, reiterăm că norma legală contestată omite de a reglementa o procedură *clară, garantată și previzibilă*, privind întinderea, modul și situațiile în care judecătorii pot dispune judecarea cauzelor în lipsa inculpatului/condamnatului.

De altfel, în viziunea noastră, la elaborarea și adoptarea normei legale contestate, nu s-au respectat mai multe principii și norme de tehnică legislativă din cele ce urmează, fiind imposibil a le respecta și la aplicarea acestora, or norma vizată nu este coerentă, consecventă și echilibrată cu reglementările concurente (art. 321 din Codul de procedură penală), nu se subordonează consecutivității, stabilității și predictabilității, respectiv, fiind și declarativă, suferă de calitate, claritate și previzibilitate, la construcția ei fiind ignorate principiile vizate, tehnica legislativă, anumite reguli lingvistice și alte imperative, prevăzute de Legea nr. 780/2001 privind actele legislative, inclusiv Legea de abrogare a acesteia, nr. 100/2017 cu privire la actele normative.

În subsidiar, urmează de reținut că formularea normei care solicităm să fie supusă verificării constituționalității nu asigură o protecție efectivă asupra abuzurilor judecătorilor.

Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni, în Avizul nr. 11 (2008) *privind calitatea hotărârilor judecătorești* fundamentează că *hotărârile judecătorești se bazează în primul rând pe legile adoptate de Parlament, care, ca surse ale dreptului, stabilesc nu numai drepturile de care dispun justițiabilii și acțiunile pedepsite de legea penală, ci definesc, de asemenea, cadrul procedural în care se iau hotărârile judecătorești. Calitatea hotărârilor judecătorești poate fi afectată de schimbările prea dese ale legislației, de o redactare prea puțin satisfăcătoare sau de un conținut neclar al legilor* (s.n.; pct. 11). *Legiuitorul trebuie să acționeze în așa fel, încât*

14

legislația să fie clară și simplă de folosit și să fie conformă cu CEDO. Pentru a facilita interpretarea, lucrările pregătitoare ale legilor trebuie să fie accesibile într-un limbaj inteligibil (pct. 12).

În limitele dezideratului constituțional, prevăzut de art. 1 alin. (3), art. 23 și art. 26 din Constituția Republicii Moldova, considerăm că teza a doua din articolul 447 alin. (1) din Codul de procedură penală, în vigoare până la 22.08.2023: „Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta.”, nu corespunde criteriilor de calitate a normei de drept: prezizibilitate, precizie și claritate, iar ca efect, încalcă dreptul la apărare al inculpatului, respectiv este incompatibilă cu normele constituționale.

Ori, în calitate de subiect al unei proceduri judiciare, prin care se decide asupra limitării unor drepturi fundamentale ale omului, persoana inculpată/condamnată de comiterea unei infracțiuni trebuie să beneficieze de toate garanțiile dreptului la apărare.

Este de menționat că, legislatorul prin Legea nr. 245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023 a modificat prevederile articolului 447 din Codul de procedură penală, care conține textul contestat de autorul sesizării. În aceste condiții, Curtea a reiterat că exercitarea controlului constituționalității unei legi, în sensul articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, poate interveni atât înainte de promulgare, cât și după intrarea în vigoare prin îndeplinirea procedurilor cerute de lege (HCC nr. 9 din 14 februarie 2014, § 59), dar nu și asupra unei legi sau asupra unei prevederi a legii care nu mai este în vigoare.

În context, Curtea a notat că dispozițiile Legii Supreme fac distincție între exercitarea controlului constituționalității unei legi, în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și controlul de constituționalitate al unei legi efectuat în baza articolului 135 alin. (1) lit. g), în procedura excepției de neconstituționalitate. În acest din urmă caz, pornind de la natura excepției de neconstituționalitate, ea poate fi ridicată și asupra actelor care nu mai sunt în vigoare, dacă sub imperiul acestora s-au născut raporturi juridice care continuă să producă efecte, iar norma este aplicabilă raporturilor juridice litigioase și este determinantă în soluționarea cauzei (HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, § 73).

În speță, chiar dacă prevederile articolului 447 din Codul de procedură penală contestate, nu mai sunt în vigoare, sub imperiul acestora s-au născut raporturi juridice care continuă să producă efecte, iar norma este aplicabilă raporturilor juridice litigioase și este determinantă în soluționarea cauzei.

Pentru considerentele expuse, prin prezenta sesizare se solicită Curții Constituționale verificarea constituționalității tezei a doua din articolul 447 alin. (1) din Codul de procedură penală, în vigoare până la 22.08.2023: „Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă

ÎNCHEIERE

20 martie 2024

mun. Comrat

Colegiul judiciar al Curții de Apel Comrat

în componență:

președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Fujenco Dmitrii

Colev Mironov și Mironov Andrei

cu participarea:

procurorului

Sîrbu Lilia

avocatului

Ciobanu Vadim

examinând cererea avocatului Ciobanu Vadim în interesele inculpatului Zaharia Ion privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, în legătură cu examinarea cauzei penale în privința lui Zaharia Ion, învinuit în comiterea infracțiunii, prevăzută de art. 264¹ alin. (1) Cod penal RM,

CONSTATĂ:

Pe rolul Curții de Apel Comrat se află în examinare recursul depus de inculpatul Zaharia Ion împotriva sentinței judecătorești Cimișlia sediul Leova din 20 mai 2022, adoptată în cauza penală de învinuire a lui Zaharia Ion în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 264¹ alin.(1) Cod penal.

În cadrul desfășurării ședinței de judecată pe cauză, apărătorul inculpatului, avocatul Ciobanu Vadim a depus cerere cu privire la expedierea la Curtea Constituțională a Republicii Moldova a sesizării acestuia în privința chestiunii privind excepția de neconstituționalitate a art.447 alin.(1) Cod de procedură penală (*în vigoare până la data de 22.08.2023*): *Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta.*

În ședința de judecată avocatul Ciobanu Vadim în interesele inculpatului Zaharia Ion a susținut cererea sesizării în privința controlului constituționalității tezei a doua din articolul art.447 alin.(1) Cod de procedură penală (*în vigoare până la data de 22.08.2023*): *"Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică*

examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta”.

În ședința de judecată procurorul Sîrbu Lilia a lăsat la discreția instanței cererea avocatului privind ridicarea excepției de neconstituționalității.

Examinând cererea avocatului Ciobanu Vadim privind expedierea la Curtea Constituțională a Republicii Moldova a sesizării cu privire la caz de excepție a neconstituționalității actelor juridice contestate, ascultând opinia participanților la proces, Colegiul consideră cererea depusă ca întemeiată și pasibilă admiterii din următoarele considerente.

Din conținutul cererii privind soluționarea cazurilor de excepție a neconstituționalității actelor juridice rezultă, că avocatul Ciobanu Vadim solicită a sesiza în privința controlului constituționalității tezei a doua din articolul art.447 alin.(1) Cod de procedură penală (*în vigoare până la data de 22.08.2023*): *”Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta”.*

E de menționat că Curtea Constituțională în Hotărîrea sa cu nr. 2 din 09 februarie 2016 *”Pentru interpretarea art. 135 alin. (1) litere a) și g) din Constituția Republicii Moldova”* a notat, că judecătorul nu-și expune opinia în privința temeiniciei sesizării sau constituționalității prevederilor contestate, ci se limitează doar de verificarea respectării următoarelor cerințe:

- 1) obiectul excepției intră în categoria actelor, cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;
- 2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;
- 3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;
- 4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Curtea Constituțională menționează, că controlul constituțional al prevederilor contestate **îl constituie competența exclusivă a Curții Constituționale**. Judecătorii instanțelor de drept comun nu au dreptul să refuze părților în sesizare Curții Constituționale, cu excepția circumstanțelor, indicate la paragraful 82.

Astfel, instanța de recurs menționează, că în baza art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. g) Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin. (1) lit. g) Codul jurisdicției constituționale, control asupra constituționalității legilor îl exercită Curtea Constituțională.

Conform prevederilor art. 7 Cod de procedură penală, *(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale*

19

dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(3) În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

(3¹) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

(3²) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune în termen de 5 zile prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează continuarea examinării în fond a cauzei. Însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă, cu excepția examinării demersurilor privind măsurile procesuale de constrângere. Instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională în termen de 5 zile de la data emiterii încheierii.

În lumina celor expuse mai sus, Colegiul consideră, că prevederile actelor juridice, contestate de către apărătorul inculpatului, avocatul Ciobanu Vadim, constituie obiectul verificării constituționalității.

De asemenea, sesizarea privind cazul de excepție a neconstituționalității actelor juridice contestate a fost depusă de către partea la proces, și această dispoziției a normei de drept nu a constituit obiectul verificării asupra constituționalității.

Din motiv, că dispoziția contestată a normei de drept nu a fost supusă unei verificări constituționale și urmează a fi aplicată la examinarea acestei cauze în fond, ținând cont de faptul, că judecătorul nu urmează să se expună în privința temeiniciei

acestei sesizări sau corespunderii dispoziției contestate cu constituția, Colegiul consideră necesar de a admite cererea apărătorului inculpatului, avocatul Ciobanu Vadim privind expedierea la Curtea Constituțională a sesizării în privința chestiunii controlului constituționalității tezei a doua din articolul art.447 alin.(1) Cod de procedură penală (în vigoare până la data de 22.08.2023): "Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta" cu art.1 alin.(3) și art.23 coroborat cu art.26 din Constituția Republicii Moldova.

În legătură cu admiterea cererii avocatului Ciobanu Vadim privind expedierea la Curtea Constituțională a RM a interpelării acestuia privind constituționalitatea normei juridice contestate, Colegiul menționează, că în conformitate cu p. 81 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016, potrivit prevederilor legale în momentul acceptării excepției de neconstituționalitate, judecătorul dispune, prin încheiere, suspendarea procesului.

Curtea reține, că suspendarea procesului până la soluționarea de către Curtea Constituțională a excepției de neconstituționalitate, este necesară pentru a exclude aplicarea normelor contrare Constituției la soluționarea unei cauze.

În baza celor expuse, conducându-se de articolele 7, 342 Cod de procedură penală RM, Colegiul

DISPUNE:

Cererea avocatului Ciobanu Vadim în interesele inculpatului Zaharia Ion privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, se admite.

Se sesizează Curtea Constituțională în privința controlului constituționalității tezei a doua din articolul art.447 alin.(1) Cod de procedură penală (în vigoare până la data de 22.08.2023): "Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta".

Se suspendă dezbaterile judiciare până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate.

Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul:

Fujanco Dmitrii

Judecătorul:

Colev Grigori

Judecătorul:

Mironov Andrei

